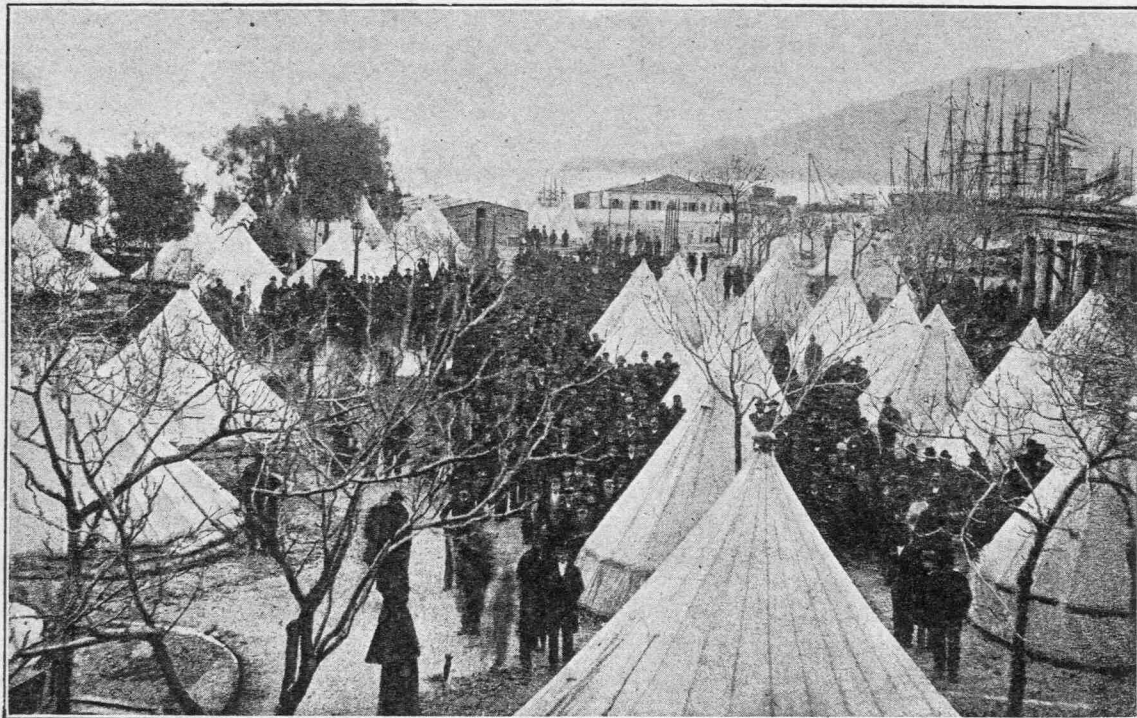

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ ἐν Ζακύνθῳ Πλατεῖα τοῦ Γεωργίου, κατὰ τοὺς σεισμοὺς

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΚΛΑΡΙ

Τοῦ φθινοπώρου τὸν καιρό,
Σὲ δάσος θλιβερό, ξερό,
Σὲ δέντρο κάθησα ἀποκάτου,
Ποῦ μ' ἔρραιναν τὰ δάκρυά του
Καὶ ἄκουσα κλαρὶ καὶ φύλλο,
Χλωμὸ τὸ ἓνα, τᾶλλο ξύλο:

— Μάνα μου, σφίξε με, γλυκεῖά μου,
Σφίξε με ἀπάνω 'ς τὸ κορμί σου,
Νοιώθω καὶ φεύγει ἡ καρδιά μου,
Δός μου ψυχὴ ἀπ' τὴν ψυχὴ σου!..

— Παιδί μου, ἄχ! παιδί καιμένο!
Σὰ σφελαχτοῦ ἀνθὸ ἔχεις ὄψι...
Τὸ αἷμά σου εἶνε παγωμένο...
Νά! τὸ δρεπάνι θὰ σὲ κόψῃ!..

Καὶ γιὰ στερνὴ φορὰ τὸ φύλλο
Φίλησε τὸ γυμνὸ τὸ ξύλο
Κι' ἔπεσεν ἀλαφρό, ἀργό·
Τῶδα καὶ δάκρυσα κ' ἐγώ.

ΗΜΕΡΑΣ ΖΩΗ

Τὸ πρῶτό του χρυσὸ φιλί
Ἔδινε ὁ ἥλιος 'ς τὴν ἡμέρα
Καὶ ἡ γλυκύτατη ἡ μητέρα
Μὲ πόνο καὶ χαρὰ πολλὴ
Εἶδε καινούργια θυγατέρα.

Χόρτασε ὁ ἥλιος 'ς τὰ φιλιά
Τῆς πράσινης τῆς γῆς τὰ στῆθη
Τῆς θάλασσας βαθυὰ τὰ βῆθη
Κ' ἡ μάνα χόρτασε ἀγκαλιὰ
Τὴν κόρην ὅπου τῆς γεννήθη.

Διάβηκε ὁ ἥλιος τὸ βουνὸ
Ἵσάν διαβάτης ποῦ περνάει
Κ' ἡ κόρη, ἀνήλιαστη, κινάει
Τὸ δρόμο, ὦμέ!, τὸ σκοτεινὸ
Ἵπου τραβᾷ καὶ δὲ γυρνάει.

Καὶ σὰν αὐτὸς λαμπρὸς γοργά
Ἐγυσε καὶ τὸ φῶς κοκκίνισε
Ποῦ τὸ βασίλειμά του μίνυσε,
Καὶ ἡ ψυχουλά της ἀργά
Κατὰ τὰστέρια ἀπάνω κίνησε.

ΜΟΥΠΕΣ ΟΧΙ!

Μοῦπες ὄχι! — καὶ δίπλα μας τὸ ρεῖκι
Ἵλο νάζι 'ς τὴ βρούση μυστικὰ
Ἐμιλοῦσε 'ς τὸ πράσινο τὸ φύκι.

Μοῦπες ὄχι! — κι' ἐμένα δὲν κυττοῦσαν
Τὰ γοργά σου τὰ μάτια τὰ γλυκά,
Μὲν ψυχουλες ποῦ τάνθη ἐμπρὸς φιλοῦσαν.

Μοῦπες ὄχι! — καὶ ἐσφιγγες 'ς τὸ χέρι
Δυὸ μπουμπούκια ἐνὸς κλαριοῦ παιδιὰ
Σὰν νὰ ἐπόθεις τὰ δυὸ νὰ κάνης ταῖρι.

Μοῦπες ὄχι! — μὰ μέσα ἡ πονεμένη
Μὲς τὰ στῆθη σου τῶξερε ἡ καρδιά,
Ἵτὸ εἶπε ἡ λαλιά σου γελασμένη;
ΑΓΙΣ ΘΕΟΣ

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ

1

Νὰ ὁ χειμῶνας! Ἵγαπῶ τις πρῶτες
συννεφίες του, γλυκὲς σὰν τὴ μελαγχολία,
τὴ δυνατὴ μυρωδιὰ τῶν πεσμένων φύλ-
λων, τὸ πρῶνὸ τοῦ ποταμοῦ ἀνατρίχια-
σμα. Καμμιά φορὰ πέρνω τὴ βάρκα μου

καὶ πάω κι' ἀράζω στὸ βά-
θος τοῦ μικροῦ παραπότα-
μου, ἀνάμεσα στὰ δυὸ νη-
σιά. Καὶ 'κεῖ στὸ γαλήνιο
ἐκεῖνο θάνατο τοῦ θέρους,
βροῖσκουμ' ἐπὶ τέλους μό-
νος, μακρὰ ἀπ' τὸν κό-
σμο, σὰν ἐρημίτης χρόνων
παλιῶν.

Ἵ! πῶς ὄλα εἶνε μα-
κρὰ καὶ πῶς ὄλα φαίνου-
νται μικρά! Γιατί λοιπὸν
χθὲς νὰ εἶμαι ὄλος πάθος
καὶ τί ἀνόητη φιλοδοξία
ποῦ εἶχα νὰ βεβαιῶνω τὴν
ἀλήθεια; Τὴν ὦρ' αὐτὴ
αἰσθάνουμαι τὸν ἑαυτό μου
χαμένο, σὰν ἄτομο, στὰ
στήθια τῆς μεγάλης φύ-
σης· δὲν ξέρω πειά, ποῖο
εἶνε τὸ ἀληθινὸ σ' αὐτὴ
τὴν ἀδιάκοπη κίνηση τῆς
μυρμηκίας μας, σ' αὐτοὺς
τοὺς πόλεμους τῆς φιλολο-
γίας καὶ τῆς πολιτικῆς,
ποῦ τοὺς θαρροῦμεν ἀπο-
φασιστικούς, μὰ ποῦ ὄυτε
κἂν λυγίζουν τῶν ποτα-

μῶν τὰ μεγάλα καλάμια. Ἵ,τι ξέρω,
εἶνε πῶς φερόμαστε σὰ λεπτὰ ἄχυρα ἀνά-
μεσα στὴν αἰώνια ἐργασία τοῦ κόσμου καὶ
πῶς κάμνει τὸν ἄνθρωπο ταπεινὸ καὶ φρό-
νιμο ν' ἀκούῃ τὴν ἐργασία αὐτὴ τῆς γῆς
μόνος, ἓνα πρῶτὸ τοῦ φθινοπώρου.

Τὰ νερὰ περνοῦν πλατεῖα, μερικὰ μι-
κρὰ νέφη, ἄσπρα σὰν πούπουλο πετοῦν στὸν
ὄχρον οὐρανὸ, ἐνῶ ἀνατριχιαστικὴ σιωπὴ
καταβθαίνει ἀπ' τὰ δένδρα. Καὶ 'γὼ δὲν
θέλω πλιὸ ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ τελειῶσω
ἐκεῖ, ν' ἀφίσω τὸν ἑαυτό μου στὰ νερὰ
ἐκεῖνα, στὰ νέφη ἐκεῖνα καὶ νὰ χαθῶ στὰ
βάθη τῆς σιωπῆς αὐτῆς. Εἶνε τόσον ὠραῖο
νὰ παύσῃ κανένας τις φιλονεικίες καὶ τις
ἀμφιβολίες του καὶ ν' ἀγκαλιασθῇ τὴ γα-
λήνη τῆς ἐξοχῆς, ποῦ κάμνει αὐτὴ τις
δουλειές της χωρὶς σταμάτισμα καὶ χωρὶς
συζήτησης! ΑἽριο θὰ ξαναρχίσουμε πάλι
τις μάταιες φιλονεικίες μας. Σήμερα, ἂς
εἶμαστε δυνατοὶ κι' ἀναισθητοὶ σὰν τὰ
ἄλογα, ποῦ ἀφίνουν στὰ χωράφια μὲ τὸ
χόρτο, ὡς τὴν κοιλιά.

Ἵλη ἡ νειότη μου ζυπνᾷ! Θυμοῦμαι
τὸν καιρὸ, ποῦ πηγαίναμεν ὄλοι μαζῆ γιὰ
ν' ἀνακαλύψουμε τὸ Σηκουάνα, λεῦγες
ὄλες μακρὰ ἀπ' τὸ Παρίσι. Ἵ εὐτυχι-
σμένη ἐποχὴ, ποῦ ἐλπίζεις ὄλα νὰ τὰ κυ-
ριεύσης, χωρὶς νὰ ἔχῃς ἀκόμα τίποτε νὰ
φυλάξῃς.

2

Ἵταν ἓνα χωριὸ μικρὸ, μακρὰ ἀπ'
τὸ σιδηρόδρομο· αὐτὸ δικαιολογοῦσε τὴν
μοναξιάν του. Τὰ σπίτια Ἵταν ἄτακτα
κτισμένα πάνω σὲ μιὰ ὄχθη ἀψηλῆ· συνέ-
βαινε ὄμως καμμιά φορὰ στίς μεγάλες
πλημμύρες τὸ νερὸ νὰ μπαινῆ στα σπίτια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ Γρ. Σ.
 Ὁ θάνατος τοῦ Ἰαγναδάττα, ποίημα Ἰνδικόν, μετάφρασις Α. Ν. Κεφαλληνῶ.
 Τραγούδια: Φύλλο καὶ κλαρί, Ἡμέρας ζωῆ, Μοῦπες ὄχι, ὑπὸ Ἀγιδος Θέρου.
 Ὁ Ποταμός, (ἐκ τῶν τοῦ Ζολᾶ, μετάφρασις Μ. Δ. Φ.).
 Ἡλιου Βασιλεμα, ποίημα Victor Hugo, κατὰ μετάφρασιν Καλυβίτη.
 Μικρὰ Διάφορα.
 Ἀνοικτὰ Γράμματα.
 Χρονικά.
 Ἡ ἐν Ζακύνθῳ Πλατεία τοῦ Γεωργίου, κατὰ τοῦ σεισμοῦ (εἰκόν).

Εἰς τὸ προδεχέρι: Τῆς κεφαλῆς τὸ μάρμαρο, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»:
 Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

τῶν χωριανῶν, οἱ ὅποιοι τότες ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ περπατοῦν μὲ βάρκες. Τὸ καλοκαῖρι κατέβησαν σ' ὃ Σηκουάνα ἀπὸ ἓνα χλοερὸ κατήφορο, κομμένο ὀδῶ καὶ 'κεῖ ἀπὸ μονοπάτια. Ἡβραμ' ἐκεῖ ἓνα κλόν ξενοδόχον, πᾶθαλε ὅλο τὸ ξενοδοχεῖο του στὴ διάθεσὴ μας. Οἱ πελάτες ἦτανε σπάνιοι· λίγοι μόνον χωρικοὶ τὴν Κυριακὴ καὶ ἔτσι ἦτανε μαγευμένος μὲ τὸ κελεπούρι τῶν Παρισίων, ποῦ τοῦρχοντο γιὰ ἑβδομάδες πολλές.

Γιὰ τρία χρόνια εἴμαστε οἱ βασιληάδες τοῦ τόπου. Τὸ ξενοδοχεῖο ἦταν μικρό· ὅταν ἐρχόμαστε καμμιά δωδεκαριὰ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμε δωμάτια στὸ χωριό. Ἐγὼ εἶχα διαλέξει μιὰ κάμαρα στοῦ πεταλωτῆ. Σὰ νᾶχω ἀκόμα μπροστά μου τὸ μεγάλο δωμάτιο μὲ τὸ δρόνιο ἀρμάρι του, ὡς ἐκεῖ πάνω μεγάλο, τοὺς τοίχους του τοὺς ἀσβεστωμένους, στοὺς ὁποίους ἦσαν καρφωμένα εἰκονίσματα, τὴ γύψινη θεράστρα του, μ' ἓνα σωρὸ πάνω πολυτέλειας χωριάτικης, χάρτινα ἄνθη, 'ποκάτω ἀπὸ γυαλιά, χρυσομένες θήκες, ἀγορασμένες ἀπὸ πανηγύρια καὶ κογχύλια φερμένα ἀπ' τὴ Χάβρη. Στὴν κλίνη γιὰ ν' ἀνέβη κανένας ἐχρειάζετο σκάλα. Τὸ δωμάτιο ἐμύριζε τῆς τελευταίας πλύσης ἀσπρόρρουχα παστρικά, ποῦ τὸ ἀρμάρι ἦταν γεμάτο.

Ἦτανε τῆς μεγάλης του κόρης, τὸ δωμάτιο ποῦ μοῦ ἔδινε ὁ πεταλωτῆς καὶ φουστάνια τσίτινα καὶ κορσὰζ ἦταν' ἀκόμα κρεμαμένα στὰ καρφιά. Οἱ σύντροφοι μ' ἀστείζονταν κ' ἔλεγον πῶς κοιμοῦμαι ἐκεῖ ὀλόκληρος στὸν ποδόγυρον μέσα. Τ' ἀληθινὸ εἶνε, πῶς ὅλες ἐκεῖνες ἢ χωριάτικες φορε-

σιές μ' ἐπέιραζαν ὀλίγον. Κάποτε μ' ἐπιανεν ἢ περιέργειαι κι' ἀνοιγα τὸ ἀρμάρι κ' ἐξέταζα τὰ κρεμασμένα ρούχα. Τὴ παληκάρισσα! οἱ ζῶνες τοῦ φουστάνιου τῆς δὲν μοῦ ἦσαν καὶ πολὺ στενές καὶ δυὸ Παρισινές θὰ ἐχόρευαν μέσα σ' ἓνα ἀπ' τὰ κορσὰζ ἐκεῖνα. Μιὰ βραδυὰ ἀνακάλυφα ἓνα κορσὲ πίσω ἀπὸ μιὰ στίβα πετσέτες. Ἔμειν' ἀπορημένος· ἦταν ἀληθινὸς ὄπλισμός, σωστὸς θώρακος ἀπὸ μπαλένες, τόσο μεγάλος ποῦ χωροῦσε μέσα τὸ στῆθος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Τὴ δευτέρη χρονιά ποῦ ἐπήγαμε ἡ ὠραία Ἐρνεστίνα εἶχε πάρει ἓνα μακελάρη ἀπ' τὸ Πουασσύ.

Στὶς τέσσαρες τὸ πρωὶ τὰ χελιδόνια ποῦχαν κάμει τὴν φωλιάν τους στὴν κενόδοχο πάνω μ' ἐξυπνοῦσαν μὲ τὴ διαπεραστικὴ φλυαρία τους. Ἐγὼ ὅμως ξανακοιμώμουν· ἀλλὰ στὲς ἕξι ἄρχιζ' ἓνα ξεκωφαντικὸ νταβατοῦρι. Κάτω ὁ πεταλωτῆς ἀρχιζε τὴ δουλειὰ του. Τὸ δωμάτιό μου ἦταν' ἀκριβῶς πάνω ἀπ' τ' ἀργαστήρι. Τὸ φουσοῦνι ἐφουσοῦσε μὲ δύναμι ἀνεμοζάλης· ἡ σφῆρες ἐπέφταν μὲ ρυθμὸ σ' ἄμῶνι. Τὸ σπίτι ὅλο πηδοῦσε στὴ μουσικὴ ἐκεῖνη. Ἡ κλίνη μου τὶς πρώτες ἡμέρες μοῦ ἐφάνη πῶς τόσο ἐκουνιώτου, ὥστ' ἀναγκάζομουν νὰ σηκόνουμαι· κατόπιν ὅμως ἐσυνήθισα· καὶ ὅταν ἤμουν πολὺ κουρασμένος, ἢ σφῆρες ἐπὶ τέλους μ' ἀπεκοίμιζαν.

3

Δὲν ἐρχόμαστε παρά γιὰ τὸ Σηκουάνα καὶ 'κεῖ περνούσαμε τὶς ἡμέρες μας. Σὲ τρία χρόνια δὲν ἐκάμαμε οὔτ' ἓνα περπάτο μὲ τὰ πόδια· ἐνῶ δὲν ἔμεινε νησί, παραπόταμος ἢ μικρὸς κόλπος, ποῦ νὰ μὴν τὸν γνωρίσουμε. Τῆς ὄχθης τὰ δένδρα ἔγειναν φίλοι μας. Θὰ εἴμπορούσαμε νὰ ποῦμε τὸν ἀριθμὸν τῶν βράχων ἀπ' ὅλα τὰ μέρη μιὰ λεῦγα μακρὰ εἴμαστε σπίτι μας. Σήμερ' ἀκόμα, σὰν κλείω τὰ μάτια, τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Σηκουάνα ἔρχετ' ἐμπρὸς μου μὲ τὶς λευκὲς του, μὲ τὶς ἀνθισμένες ὄχθες του, τὶς γεμάτες ἀπὸ μεγάλα ἄνθη γαλάζια καὶ βιολεττιά, μὲ τὰ ἔρμα τὰ νησιά του μὲ τὰ γιγάντια χόρτα τους.

Ὁ ξενοδόχος μας εἶχε μιὰ βάρκα λιγάκι βαρειά, καμωμένη στὴ Χάβρη, θαρρῶ, ποῦ χωροῦσε πέντ' ἕξι ἐπιβάτες. Θὰ ἦταν στερεὰ γιὰ νὰ βαστάξῃ στὶς τρομερές περιπέτειες ποῦ ἔπαθε. Τὴν ἐσπρόχναμε κατὰ τὶς ὄχθες χωρὶς προσοχὴ καμμιά· ἐπερνούσαμε πάνω ἀπὸ πεσμένα δένδρα, τὴν ἐχώναμε στὸν ἄμμο τόσο βαθειὰ πῶπρεπε νὰ μποῦμε στὸ νερὸ μὲ τὰ πόδια γυμνά, γιὰ τὴ βγάλουμε. Αὐτὴ περιωρίζονταν μόνον νὰ τσακρᾶ, ποῦ μᾶς ἔκαμνε νὰ γελοῦμε. Κάποτε κινούμενοι ἀπὸ κακόβουλη σκέψη, γιὰ νὰ τὴ δοκιμάσουμε, ἐλέγαμε, τὴν ἐρρίπταμε σὲ μεγάλες πέτρες μὲ μιὰ δυνατὴ κουπιὰ. Ἐπέφταμε ἀνάσκελα ἡμεῖς· τόσο τὸ κτύπημα ἦταν δυνατό· ἐκεῖνη ἄφινε παράπονο ὑπόκωφο καὶ εἴμαστε καταγετεμμένοι.

Δὲν ξέρω ἂν ὁ ξενοδόχος ἐκατάλαβε τὶς δοκιμές, ποῦ ἐκάμναμε στὴ στερεότητα τῆς βάρκας του· μὰ θυμοῦμαι πῶς τὸν εἶδα σκεπτικὸν καὶ συγκινημένον μπροστά τῆς σὲ ὥρες ποῦ νόμιζε πῶς δὲν τὸν βλέπει κανένας. Ἔσκυβε, τὴν παρατηροῦσε, τὴν ἄγγιζε μὲ τρόπο πατέρ' ἀνήσυχου. Ἦταν ἀνθρώπος γλυκός· ποτὲ δὲν τολμοῦσε νὰ παραποιεθῆ.

4

Ἦστερ' ἠσυχάζαμε, ἀπολαμβάναμε τὸ βαθὺ τοῦ ποταμοῦ θέλγητρο.

Ἡ δυὸ ὄχθες πλαταίνου· τὸ νερὸ ἀπλώνεται σὰ μεγάλη δεξαμενὴ· κι' ἐκεῖ τὸ μέτωπο προβάλλουν τρία νησιά στὸ ρέμμα. Τὸ πρῶτο σ' ἀριστερὰ πολὺ μακρὸ ἀπλώνετ' ὡς μιὰ λεῦγα· τὸ δεύτερο, τρακόσια μέτρα τὸ πολὺ· καὶ τὸ τρίτο δὲν εἶνε παρά ἓνα κομματάκι χλόη, σκεπασμέν' ἀπὸ δένδρα μεγάλα. Πιο πίσω ἄλλα νησιά μικρὰ ἀπλώνουντ' ἄτακτα, χωρισμένα ἀπ' τοῦ ποταμοῦ τοὺς στενοὺς βραχίονες. Στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἦταν χωράφια καλλιεργημένα· στὴ δεξιὰ ὑψώνουνταν ἓνας λόφος, γεμάτος στὴν κορυφὴ ἀπὸ δένδρα πυκνά.

Πλάι, πλάι μὲ τὴν ὄχθη ἀναβαίναμε τὸ ρέμμα γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸν κόπο. Ἦστερ' ὅταν φθάνουμε στὴν ἄκρη τοῦ πλατειοῦ μέρους, πέρναμε τὸ μέσο κι' ἀφίναμε τὴν βάρκα νὰ μᾶς φέρῃ πίσω μὲ τὸ ρέμμα. Σιγά, σιγά ἐκεῖνη χωρὶς θόρυβον κανένα κατέβαινε μόνη τῆς. Ἐμεῖς, ξαπλωμένοι στοὺς πάγκους, μιλούσαμε μὲ τεμπελιά· μὰ τὴν ὥρα, ποῦ ἡ βάρκα ἔφθανε κοντὰ στὰ νησιά ἢ κουβέντα ἔπεφτε, ἀκατανίκητη κατάνυξη μᾶς ἐκυρίευε λίγο λίγο.

Μπροστά μας, πάνω ἀπ' τὰ κάτασπρα νερὰ προβάλλαν στὴν αὐτὴ γραμμὴ τὰ τρία νησιά τὰ στρογγυλεμένα μέτωπα, τὶς χλοερὲς πρῶρες τους. Φαίνονταν στὴ πορφυρῆ τῆ ὕση σὰ τρεῖς δέσμες ἀπὸ δένδρα μὲ τὶς πράσινες κορυφές, κοιμισμένες στὸν ἀγέρα. Θᾶλλεγες πῶς ἦταν τρία καρδιά ἀραγμένα, τρεῖς Λεδιάθαν, ποῦ τὰ κατάρτια τους ἐξάφνα μὲ φυλλώματα, σὰν ἀπὸ θαῦμα, εἶχαν σκεπασθῆ. Καὶ κάτω στὸ νερὸ, στὸν ἀσημένιο καθρέφτη, π' ἀμέτρητος ἀπλώνονταν, χωρὶς ρυτίδα καμμιά τὰ νησιά τὶς σκιές τους ἔρριπταν. Μιὰ γαλήνη, μιὰ μεγαλοπρέπεια ἐβγαίνεν ἀπ' τὰ δυὸ γαλάζια, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ποτάμι. Τὸ βράδυ πρὸ πάντων, ὅταν οὔτε φύλλον ἐκουνιώταν, ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἔπερνε τὸ ἀνοικτὸ γαλάζιο χρῶμα τοῦ ἀρσαλιοῦ, τὸ πανόραμα ἐμεγάλωνε ἀκόμα κ' ἔκαμνε τὸν ἀνθρώπο νὰ σκέπτεται τὸ ἄπειρο.

Ἐκατεβαίναμ' ἀδιάκιστα, ἐμβαίναμε σὲ κανένα βραχίονα τοῦ ποταμοῦ, ἀνάμεσα στὰ νησιά. Τότε τὸ θέλγητρο ἐγινότανε πειὸ βαθὺ, πειὸ μεγάλο. Ἐκλιναν στὶς δυὸ ὄχθες τὰ δένδρα κ' ἔκαμναν τὸν ποταμὸν σὰν ἓνα μεγάλο δρόμο περιβολιοῦ.

Δέν ήταν πειά πάνω απ' τὰ κεφάλια μας παρὰ μιὰ στενή λωρίδα οὐρανοῦ, ἐνῶ μπροστά μας μακρὰ ἐφαίνετο ἡ γραμμὴ τοῦ Σηκουάνα, τὸ ρέμμα, πῶφευγε μὲ ἐξακολουθητικὸ κτύπο ἀσημένιων χαλίκων, βουνὰ ὀσσωμένα, τὸ καμπαναριὸ ἑνὸς χωριοῦ. Ὑστερ' ἀπ' τὸ κόψιμο τῶν χόρτων, τὰ λειβάδια ἀπλωναν τρυφερὰ σὰν βελούδο χορταράκια, πῶπαιζαν πάνω τοῦ ἡλίου ἢ πλάγιες ἀχτίδες. Μιὰ ἀλκυὼν ἔβαλλε καμμιὰ φωνὴ καὶ στὸ νερὸ ἀπάνω ἔρριπτε τὴν τριανταφυλλιά καὶ πράσινη ἀστραπὴ τῶν φτερῶν της. Πάνω στὰ δένδρα τὰ περιστέρια γόγγυζαν. Ἦταν μιὰ ἡσυχία μεγαλοπρεπής, μιὰ μαγικὴ φρεσκάδα· ἐμοιάζε σὰ μεγάλο καὶ καλὸ ὄσος, μὲς τὸ ὅσπιό σ' ἄλλους καιροὺς κυρίες μεγάλες ἤμπορούσαν ν' ἀγαπήσουν.

Ἐμβάيناμ' ὕστερα σὲ κανένα μικρότερο στένεμα καὶ εὐρίσκαμε καὶ κεῖ ἀκόμα κι' ἄλλες χαρές. Νὰ τραβήξουμε κουπί ἦταν τότε ἀδύνατο· ἔπρεπε ν' ἀφίσουμε τὰ κουπιά καὶ νὰ μεταχειριζόμεστε τὸν γάντσον στὰ δύσκολα μέρη. Στενεύαν τῶν δένδρων οἱ τοῖχοι, ἡ κορυφὴ ἐσιμῖγονταν κ' ἐπλέαμεν ἐμεῖς κάτω ἀπὸ θόλον χωρὶς διόλου οὐρανὸν νὰ βλέπωμεν. Ἰτιές ἐκάτὸ χρόνων, μισοξεριζωμένες ἀπ' τὸ ρέμμα, ἔδειχναν τὶς ἀνακατωμένες ρίζες τους, ὅμοιες μὲ φειδία· οἱ κορμοὶ τους σὰν σαπημένοι ἐφαίνονταν· ἔγερναν σὲ τραγικὴς στάσεις πνιγμένων, ποῦ τοὺς βαστοῦν ἀπὸ τὰ μαλλιά· καὶ ἀπ' τὰ ξύλα ἐκεῖνα τὰ σχισμένα, τὰ μαυρισμένα, τὰ λερωμένα ἀπ' τοῦ νεροῦ τοὺς ἀφρούς, ὀλόκληρη νειότη κορμῶν τρυφερῶν καὶ λεπτῶν φύλλων, ἔβγαίνε, ἐψήγων, ἔπεφτε σὰ βροχὴ. Σὰν περνούσαμε, ἀναγκαζόμεστε νὰ σκύβουμε τὸ κεφάλι μὲ τὸ μέτωπο χαϊδεμέν' ἀπ' τοὺς κλάδους.

Ἄλλες φορές πάλι ἐπλέαμ' ἀνάμεσα σὲ φυτὰ θαλάσσια· ἢ νυμφαῖτες ἀπλωναν τὰ παχειὰ καὶ στρογγυλὰ φύλλα τους, ποῦ κολυμβοῦσαν σὰν βάτραχοι καὶ μεῖς ἐκόβαμε τὰ κίτρινα ἄνθη τους, τὰ τόσο παχειὰ καὶ ἄνοστα, τὰ ἀνοιγμένα στὴν

ἐπιφάνεια σὰν μάτια περιέργων ψαριῶν. Εἶχεν ἀκόμα καὶ ἄλλα ἄνθη, ποῦ δὲν ἤξεραμε τὰ ὀνόματα· ἕνα πρὸ πάντων, ἕνα μικρὸ βιολεττί, ὠραιότατο.

Ἄλλ' ἡ βάρκα πάντοτε κατέβαινε μὲ τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῶν φυτῶν. Σὲ κάθε λεπτὸ ἔπρεπε νὰ γυρίζη, γιὰ ν' ἀκολουθῆ τις γωνίες τοῦ στενοῦ. Κι' ἦταν μιὰ συγκίνηση γιὰτὶ δὲν εἴμαστε βέβαιοι, ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ περάσουμε. Συχνὰ παρυσιάζονταν κανένα στῶμα ἄμμου. Τὶ θρίαμβος ἄμα ἐβγαίναμε χωρὶς ἐμπόδιο σὲ κανένα πλατύτερο μέρος, ἀφίνοντας πίσω τὸ στενὸ πέρασμα, σὰν ἕνα ἀπ' ἐκεῖνα τῶν δασῶν τὰ μονοπάτια ποῦ γιὰ νὰ τὰ περάσουν, πρέπει νὰ στρυμωχθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο καὶ ποῦ οἱ θάμνοι τοὺς πάλι ξανακλείονται μονάχοι.

5

Τὶ ὠραίες πρωῖες ἐπεράσαμε ἔτσι στὸν ποταμόν! Ἐνας ἐλαφρὸς ἀτμὸς ἐσήκωνονταν ἀπ' τὸ νερὸ τὸ πρωί. Θὰ ἴλεγε κανέναν πῶς ἦταν μουσελίνα, ποῦ ἐπέτα, κρεμνώντας κομμάτια τοῦ λεπτοῦ ρουχοῦ στῆς ὄχθης τὰ δένδρα. Κάτασπρα ἐφαίνονταν ντυμένες ἢ λεῦκες. Κατόπιν ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, τὸ φόρεμά τους ἔπερτε ἀπλά σὰ φόρεμα νύμφης τὴν ἡμέραν τῶν γάμων. Μιὰ στιγμὴ ἐκάπνιζαν στὸν ἀγέρα καὶ ἔλαμπαν μ' ἕνα μικρὸ ἀνατρίχιασμα τῶν φύλλων τους.

Ἀγαπούσαμε τὴν ὥρ' αὐτὴ τῶν λευκῶν ἀτμῶν, ἐπηγαίναμε στὸ νερὸ νὰ δοῦμε τὸν ἥλιο νὰ ψηλώνη. Ὁ ποταμὸς γύρω μας ἀπέπνεεν ἀναπνοὴν γαλακτερήν. Ἐξοφνα μιὰ ἀχτίδα πηδούσε, μιὰ χρυσὴ τρύπα κοκκίνιζε τὴν ὀμίχλη. Γιὰ κάμποσες στιγμὲς τὰ πειὸ λεπτὰ χρώματα, τὸ ὄχρὸ τριανταφυλλί, τὸ τρυφερὸ γαλάζιο, τὸ βιολεττί ἐσιμῖγονταν στὸν ἀγέρα. Κατόπιν ἦταν ὡς ἂν φύσημα βορειᾶ νὰ περνοῦσε. Οἱ ἀτμοὶ ἐχάνονταν, ὁ ποταμὸς γαλάζιος ἔλαμπ' ὅλος μὲ σπίθες κάτω ἀπ' τὸ θριαμβευτικὸ ἥλιο.

Τὴ νύχτα, τίς νύχτες τῆς σελήνης πρὸ

πάντων ἀγαπούσαμ' ἐπίσης νὰ πηγαίνομε σ' ἕνα γειτονικὸ χωριὸ ἀναβαίνοντας τὸν ποταμὸ καὶ μὲ τὸ ρέμμα νὰ ἐπιστρέψομετὰ μεσάνυχτα. Ἡ βάρκα κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ στὴ μεγάλη σιγῇ. Στὸν οὐρανὸ πάνω ἢ σελήνη γεμάτη ἀνέβαινε ρίχνοντας στὸ νερὸ τὸ ἀργυρὸ της ριπίδι. Δὲν διεκρίνονταν τίποτε· ἡ δυὸ ὄχθες μὲ τὰ χωράφια καὶ τοὺς λόφους ἦσαν σὰ δυὸ ὄγκοι σκιας, κι' ἀνάμεσα ὁ ποταμὸς ἔτρεχεν ὀλόλευκος. Καὶ ὅμως ἀπ' τὴν ἐξοχὴ, ποῦ δὲν ἐβλέπαμε, ἀνέβαιναν κάποτε φωνὲς μακρυνές, ἢ φωνὴ κανενὸς πουλιοῦ, ἢ κανενὸς βατράχου, τὸ μεγάλο ἀνατρίχιασμα τῶν κοιμισμένων ἀγρῶν. Καὶ μεῖς ἐβλέπαμε τὸ φεγγάρι νὰ χορεύη στὸ αὐλάκι τῆς βάρκας, ἀφίνοντας κρεμαμένα τὰ ζεστά μας χέρια στὸ δροσερὸ νερὸ.

Ὅταν ἐγύριζα στὸ Παρίσι, ἐφύλαγα γιὰ κάμποσο καιρὸ τῆς βάρκας τὸ κούνισμα! Ὀνειρεύομουν τὴ νύχτα πῶς τραβοῦσα κουπί, πῶς μιὰ μαύρη βάρκα μ' ἔφερε μὲ τὸ ρέμμα στῆς σκιας τὰ βάρη. Αὐτὲς ἦσαν ἐνθύμησες γεμάτες λύπη. Τὸ πῆζοδρομιο τῶν δρόμων μ' ἀπέλπριζε καὶ τὴν ὥρα ποῦ περνοῦσα γεφύρια, ἔρριχνα στὸ Σηκουάνα ματιές ἄνδρα ζηλιάρη. Ὑστερα ξανάρχιζ' ἡ ζωὴ, ἔπρεπε νὰ ζήσομε. Ἡ δουλειὰ μὲ ξανάπιανεν ὄλον. Ἐμβάιναμ' στὸ μεγάλο ἀγῶνα.

6

Καὶ γι' αὐτὸ συχνὰ παρακαλῶ, τὴν ὥρ' αὐτὴ, ποῦ ὀρίζω τὸν ἑαυτὸ μου, νὰ τελειώσω σὲ καμμιὰ κρυμμένη γωνιά, κοντὰ σὲ καμμιὰ ὄχθη ἀνθισμένη, ἀνάμεσα δύο παλιῶν κορμῶν λεύκης. Χρειάζεται τόσοσ λίγος τόπος τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν αἰώνια εἰρήνην! Τοῦ κόσμου τούτου ἢ μάταιες φιλονεικίες δὲν θὰ μὲ ταραξοῦν πειὸ. Θὰ πλαγιαῶ στὴ ράχη, θὰ ξαπλώσω τὰ χέρια μου στὸ χόρτο καὶ θὰ πῶ στὴν καλὴ φύση νὰ μὲ πάρη καὶ νὰ μὲ κρατήση.

[E. Zola]

M. Δ. Φ.

ΗΛΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΜΑ

(Soleil couchant - Victor Hugo).

Ἦ τοῦ ἡλίου τὸ βασίλεμα, ἢ νύχτα πρὶν ν' ἀρχίσῃ, σὰ σκοτεινιάζει ὁ οὐρανός, σὲ πέτρα καθισμένος, ὁ γέρος ποῦ πολὺν καιρὸ δὲν εἶχε πιά νὰ ζήσει, τὸν ἡλιο βλέπει σκεπτικὸς ἔς τὴ δύσι γυρισμένος.

Ὁ γέρος ἦτονε βοσκὸς καὶ τὰ βουνὰ ἀγαποῦσε. Ἦ τὰ νειάτα του ἐλεύθερος, φτωχός, εὐτυχισμένος, σὰν τέτοια ὥρα ὅσ τοῦ βουνοῦ τοὺς ἴσκιους τραγουδοῦσε μὲ τὴ φλογέρα του γλυκά, ἐκεῖ κοντὰ γυρισμένος.

Τώρα ἔς τὰ γέρα πλούσιος, τὸν κόσμον χορτασμένος, μ' ἀγγόνια καὶ διδέγγονα, μ' ἐνθύμησες ἐξοῦσε, κι' αὐτὴ τὴν ὥρα ποῦ τ' ἄρνιὰ μαυρόνι ἀποσταμένος, τέλεια ξεχάνοντας τὴ γῆ, τὸν οὐρανὸ θεωροῦσε.

Μία ἡμέρα διάβηκε, κ' ἢ ὅμοια της σιμόνει... Κι' ὁ γέροντας στοχάζεται τὸν οὐρανὸ, τὸ κύμα, τὸ κύμα ποῦ ἀτέλειωτο τὸ δρόμο του ἀπλόνει, σὰν τὴν ἐλπίδα τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου ἔμπρὸς ἔς τὸ μνήμα.

Ὁρα κρυφὴ κι' ἐπίσημη! Ἡ πλάσι δὲ σαλεύει, καὶ τὸ βουνό, κι' ἢ θάλασσα, κι' ὁ ἀνεμος σπαινεῖ. Τὸν ἡλιο βλέπει ὁ γέροντας βοσκὸς ποῦ βασιλεύει κι' ὁ ἡλιος τὸ γεροδοσκὸ κυττάζει ποῦ πεθαίνει.

ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ

